

Змістовий модуль 1. „Підготовка солдата до різних видів бою”.

Заняття 5. „Способи та прийоми пересування особового складу на полі бою”.

1. Основи індивідуальних дій при вогневих контактах.

В основі індивідуальних дій при вогневих контактах у місті лежить так зване "лівостороннє правило". Суть його полягає в тому, що людині - правші (таких людей близько 95%) зручніше і швидше вдаються всі дії, пов'язані з поворотом вліво (у лівші - вправо). Зручніше і швидше стріляти в умовах, коли треба рухатися або розвертатися вліво (проти годинникової стрілки) і набагато важче і менш результативніше - з розворотом вправо. Віддача пістолетів майже всіх систем "кидає" зброю вліво-вгору (по циферблату на 10-11 годин). У бойовій обстановці, стріляючи з автомата з правого плеча (з пістолета - з правої руки), необхідно використовувати будь-які укриття (камінь, стовпи, кути будівель і т.д.). Укриття в такому випадку повинно знаходитися зліва, закриваючи корпус і велику частину голови. У такому випадку для зустрічного вогню залишаються відкритими руки, плече і менша частина голови. Якщо укриття розташоване праворуч, доведеться стріляти з лівого плеча, це незвично і незручно, але військовослужбовець буде в укритті. Необхідно намагатися так організувати вогневий контакт, щоб можливі укриття противника були праворуч, а ваші - ліворуч від військовослужбовця. Для цього постійно намагатися (якщо це можливо по обстановці) "закручувати" поле бою, переміщаючись вліво від себе. Наприклад: противник знаходиться в будівлі і стріляє з вікна і, якщо військовослужбовець наближається до нього (перебіжками від укриття до укриття, під вогневим прикриттям товаришів) з правої від противника сторони, тобто огинає будівлю проти годинникової стрілки, перевагу буде мати автоматник, а не противник.

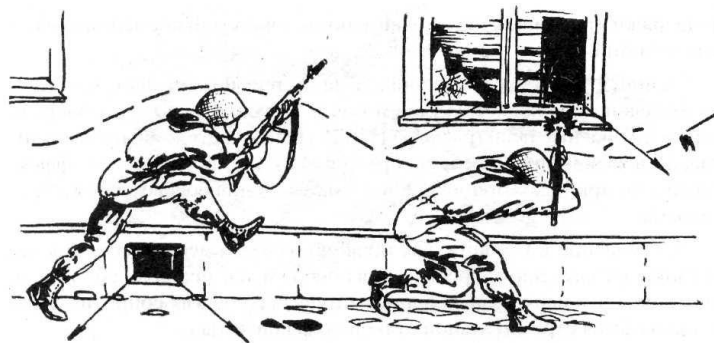
При веденні бойових дій часто доводиться вибивати противника з розвалин старих будинків, на будівництві, на пересіченій місцевості, з горищ і підвалів, зі скупчення гаражів, сараїв, господарських будівель, іншими словами, з лабіринтів. Поодиноці в лабіринт заходити не можна - можна отримати чимось важким по голові або кулю в спину. Основний же групі доведеться прочісувати лабіринт, тому що не можна при залишати ззаду себе осине гніздо. Необхідно дотримуватися основних принципів руху по лабіринту (між будівлями) - якась будова, гараж, сарай і т.д., огинати тільки проти годинникової стрілки, справа наліво, при цьому автомат або пістолет знаходиться по праву сторону від військовослужбовця, з метою надання переваги в ході бою, стріляючи вліво, навіть не цілячись, навскидку. Якщо ж обставини змусять обходити кут зліва направо, за годинниковою стрілкою, необхідно перекласти зброю по ліву руку, щоб мати можливість стріляти вправо без розвороту. Загальне правило - кути будівель необхідно огинати, перебуваючи якнайдалі від них. Цим же застрахуєте себе від раптового нападу - противник, що сховався за рогом, відкривається поступово, не відразу, він втрачає перевагу раптовості.

Всі члени пошукової групи повинні знаходитися при роботі в лабіринті на відстані прямої видимості і контролювати безпеку своїх товаришів. Сходитися занадто близько також не можна, щоб не загинути всім відразу від однієї гранати або автоматної черги. У лабіринті необхідно відпрацьовувати різні напрямки по черзі, всією групою щоб не розбрідаючись, хто відбився від своїх, той пропав. Не можна вдень входити в темне приміщення відразу, без підготовки, поки очі звикнуть до темряви, проходить час, і воно в даному

випадку спрацьовує проти військовослужбовців. Не можна відпрацьовувати темні підвали та горища без освітлювальних приладів. При проникненні на такі об'єкти необхідно променем світла обстежити простір праворуч і ліворуч від входу в глибину простору, потім з освітленого місця промінь світла різко переміщається углиб приміщення і на раніше освітлене місце різким кидком навскоси через дверний отвір, пригнувшись і присівши, висувається перший з тих, кому доведеться обстежити підвал, горище, сарай і т.д. Відразу ж, пригнувшись, він іде в бік від дверей. Він висвітлює приміщення своїм ліхтарем, також, за необхідності, веде вогонь для прикриття тих, хто проникає слідом за ним. У будь-якому випадку джерело світла необхідно утримувати на витягнутій руці, у протилежній тій, по який бік знаходиться зброя.

Противник, навіть частково засліплений ліхтарем, буде стріляти на світло і потрапляти в сторону. При роботі в лабіринті до джерел шумів потрібно ставитися уважно, а до їх спрямованості і значенням - критично. Противник може відвернути вашу увагу, кинувши в потрібну йому сторону камінь, палицю, інший предмет. Нарешті, шумом може заманити в пастку. Зброя - автомат, пістолет слід тримати біля стегна. Витягнута вперед зброя легко вибивається палицею, ногою і т.д. У разі необхідності на близькій дистанції лабіринту можна вразити супротивника не цілячись, стріляючи "навскидку", від живота (стрільба "по-македонськи").

При русі в темряві слід уникати освітлених місць або ж перетинати їх ривком, як можна швидше. У практиці неодноразові випадки, коли відірвався від основної групи військовослужбовець несподівано для себе стикається з групою противника. Фраза "потрапив у халепу" здавна пішла від такої саме ситуації. Назад бігти не можна - розстріл в спину. Природною, натренованою реакцією має стати наступний алгоритм: одночасно з відкриттям вогню стріляйте з того, що у вас є, стріляйте не цілячись в бік противника якомога частіше і швидше, одночасно швидко здійснювати переміщення вперед до супротивника і вправо від нього. Тобто напрям руху має бути вліво від вас. Члени групи противника змушені будуть повертатися для стрільби зліва направо, направляючи зброю в спину один одному, представляючи собою групову мішень. При різкому маневрі, наблизившись до супротивника, на ходу необхідно розстрілювати ціль "від живота", не цілячись. Перші секунди бою стрільба ведеться без рахування патронів, поки стріляєте, боковим зором намічається щілина (укриття), де можна буде сховатися і перезарядитися.

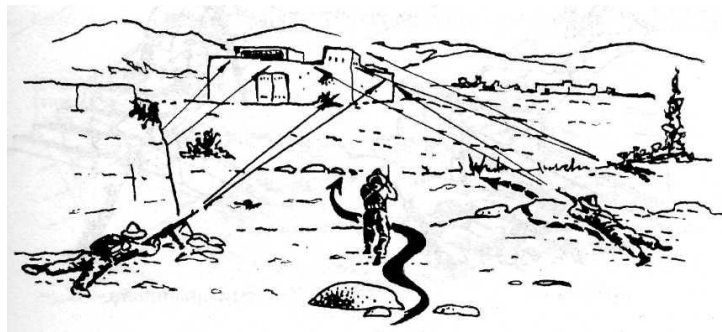

Непоодинокі випадки, коли військовослужбовці раптово потрапляють на вулиці, парку, на проїжджій частині дороги в обстановку, коли починається

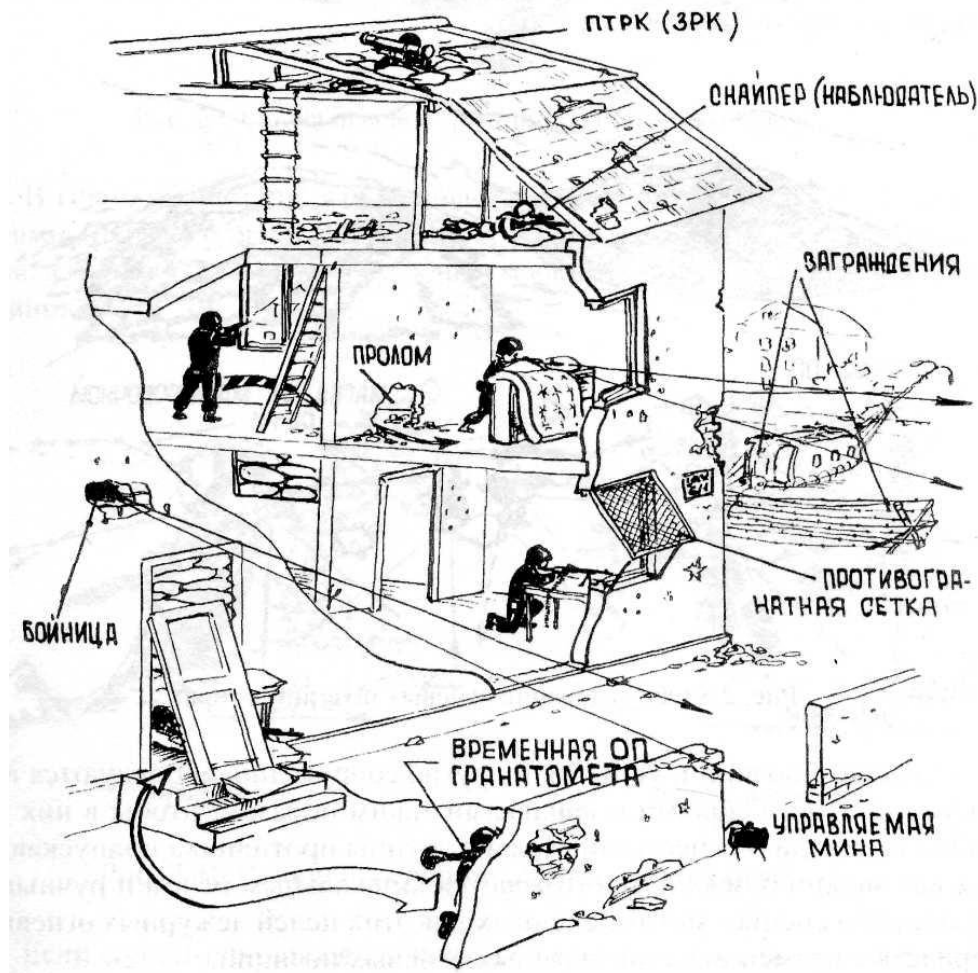
раптова стрілянина, незрозуміло, хто, куди, по кому стріляє, де свої, де чужі. У такому випадку треба рухатися. Стояти не можна. Рух здійснюється від укриття до укриття. Не можна давати противнику пристрілятися, переміщаючись вліво, змушуючи противника розгортатися для стрільби вправо і підставлятися для свого вогню. За можливості необхідно поставити його проти сонця, здійснювати перебіжки і вести вогонь, не даючи противнику стріляти прицільно і взагалі підняти голову. Якщо військовослужбовець залишився беззбройним, від прямого вогню необхідно різко вліво від себе, пригнувшись, зиг-загами, перекатами в падінні відійти до найближчого укриття.

Для підходу до будівлі або іншому об'єкту, який необхідно захопити, використовується прийом, який полягає у наступному: автоматники просуваються до об'єкта по вулиці, з обох сторін, уздовж стін на відстані 6-7 метрів один від одного, кидками від укриття до укриття. Під час їх просування кулеметник (або кулеметники), що залишився позаду, підтримує і прикриває підрозділ вогнем, стріляючи на поразку (якщо це виходить), але в основному веде загороджувальний швидкий вогонь короткими чергами, за всіма з'являтимуться цілям, по всіх місцях, звідки помічений вогонь супротивника (горища, підвали, вікна будинків і т.д.) Гранатометник працює поряд з кулеметником і знищує укріплення і небезпечні вогневі засоби противника, кулеметні гнізда і снайперів, які стріляють переважно з глибини житлових приміщень.

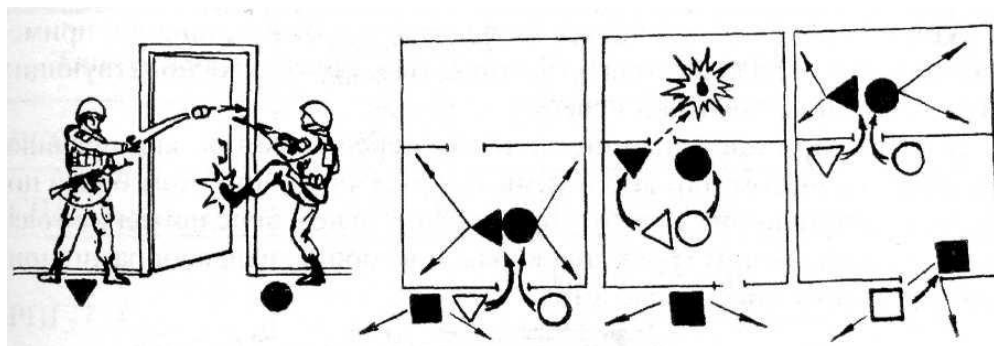
Коли підрозділ просунувся вперед метрів на 60-70, заліг або сховався за укриттями і відкрив вогонь, підтягується група прикриття - кулеметник і гранатометник. Автоматники ведуть вогонь по цілях, розташованих на протилежному боці вулиці, не забуваючи контролювати обстановку ззаду себе.

Група прикриття також не повинна втрачати пильність - противник може з'явитися і в тилу. При штурмовому захопленні об'єкта (опорного пункту супротивника) наближатися до нього слід при вогневій підтримці групи прикриття, яка під час штурму веде загороджувальний вогонь по вогневих точках противника на об'єкті атаки та іншим вогневим точкам противника. Якщо є можливість, наближатися до об'єкта краще з боку сонця - воно завадить противнику вести прицільний вогонь. Враховуючи що з яких вікон ведеться вогонь, наближатися до об'єкта краще з правої від стріляючого противника сторони. Вхідні двері на об'єкт розбиваються з гранатомета групи прикриття або ручними гранатами. Якщо є танк, то краще проломити стіну на першому поверсі і відразу ж атакувати через цей пролом, так як вхідні двері та інші явні точки проникнення на об'єкт можуть бути заміновані.

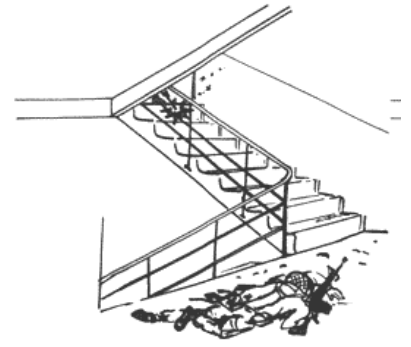
Прориватися всередину слід в той момент, коли двері вже розбиті, група прикриття веде інтенсивний вогонь, не даючи противнику стріляти по штурмовій групі прицільно після того, як в розбиті двері влетіла ще одна граната з гранатомета. Відразу ж слідом за цим у двері закидається 1-2 ручних гранати. Штурмуючі прориваються всередину відразу ж за розривами своїх гранат. Перші військовослужбовці, які проникають в приміщення (пригнувшись і ривком) різко відходять в сторони від входу, ведуть вогонь чергами по всім затемненим місцях, не цілячись.

Завдання перших дати можливість увірватися основним силам штурмової групи, розчистити їм шлях вогнем, по обстановці прикрити їх. Потім, коли вони будуть перезаряджати зброю, вони змушені будуть залишатися на місці і потім рухатися вже у других порядках. Боєприпасів для прориву в будівлю потрібно дуже багато. На верхні поверхи будівлі прориватися слід, притискаючись

спиною до стін, на відстані трохи менше сходового прольоту один від одного, відразу ж слідом за розривами своїх гранат.

На верхніх поверхах діяти доводиться згідно з діями в лабіринті. Дуже часто противник закриває входні двері в житлові приміщення на ключ зсередини. Це підступний прийом. Недосвідчені бійці скупчуються біля дверей, вирішують, що робити далі, намагаються прикладами вибити двері і отримують через двері чергу на рівні живота. У правильному варіанті замок відстрілюється 3-4 пострілами з автомата (при стрільбі з АК-74 будьте обережні - спостерігаються непередбачувані рикошети).

Атакуючі знаходяться з боків дверей. Після відстрілу замку двері відчиняються ударом ноги збоку, одночасно в розчинені двері закидається граната. Після її вибуху штурмова група різким кидком, пригнувшись (якщо, можливо, перший проникає ривком вліво від дверей), проривається в приміщення, бійці відразу ж переміщуються убік від дверного отвору, фіксуючи боковим зором обстановку, по необхідності застосовуючи зброю. Знову ж основне завдання перших, хто прорветься в приміщення, прикрити вогнем (якщо це необхідно) інших бійців штурмової групи.

У багатокімнатних житлових квартирах необхідно уважно обстежити все – противник, який сховався в шафі, під ліжком, за порт'єрою, може піднести неприємний сюрприз. Якщо будівлю зайняли під опорний пункт, відразу вживаються заходи, щоб підрозділ не був вибитий звідти. Нижні поверхи і напівпідвали забарикадуються, визначаються сектора обстрілу, створюється система вогню (щоб можна було поперемінно стріляти з різних вогневих позицій).

Штурму наступних опорних пунктів противника повинна передувати розвідка місцевості, в основному постійним наглядом з метою встановлення вогневих точок противника і можливих місць постановки противником вогневих засобів. Радіозв'язок при підготовці штурмових дій переходить в режим радіомовчання. Позивні і кодовані позначення повинні мати букву "Р", вона добре проходить в ефірі навіть при перешкодах. В тилу не залишаються неконтрольовані об'єкти - вони знову можуть бути зайняті противником. Бронетехніка в місті легко вразлива, неповоротка і малоефективна.

2. Пересування на полі бою.

У всіх видах боїв основою бойових дій є пересування. Залежно від характеру місцевості, умов, обстановки і вогневих дій противника солдат, перебуваючи у пішому строю, може пересуватися:

- кроком (бігом),
- перебіганням,
- переповзанням.

Прискорений крок або біг (на повний зріст або пригинаючись) застосовується для подолання ділянок місцевості, недоступної для спостереження і вогню противника (рисунки 1). Темп прискореної ходьби - у

середньому 130-140 кроків за 1 хв., довжина кроку - 80-90 см. Щоб подовжити крок, треба швидше і дужче розгинати ту ногу, що позаду, і більше виносити другу ногу стегном уперед. Оскільки тривале пересування прискореним кроком дуже стомлює, при швидкісному пересуванні доцільно чергувати ходьбу і біг. У такий спосіб солдат рухається і в ході атаки, тримаючи зброю в положенні готовності до негайного відкриття вогню.

Рисунок 1. Варіант пересування в повний зріст або пригинаючись

Ходьба пригинаючись застосовується для прихованого пересування місцевістю з невисокими укриттями (низькі кущі, висока трава, канава тощо). Потрібно зігнути ноги в колінах, податися корпусом уперед, дивитися перед собою і рухатися нешироким кроком. Усі рухи виконуються вільно, без напруження.

Рух угору здійснюється вкороченим кроком з нахилом корпусу вперед. При значній крутизні сходження краще робити зигзаги, тобто рухатися поперемінно то правим, то лівим боком до схилу на трохи зігнутих ногах, упираючись ребрами підшов у виступи гори. На схили можна також сходити прямо, тримаючись руками за гілки, кущі, густу траву тощо; ноги ставити на всю ступню "ялинкою", з розведеними вбік носками.

Вниз по схилу можна сходити вільним кроком, ногу ставити на п'яту, корпус відхиляти назад. Із крутого схилу можна спускатися боком, приставними кроками, тримаючись за нерівності схилу.

Пересування по грузькому і слизькому ґрунту здійснюється короткими кроками; ноги потрібно переставляти швидко, щоб вони не встигли глибоко загрузнути або зісковзнути з опори. Нogu слід ставити на всю ступню, намагаючись вибрати для опори твердіші ділянки: борозни, виступи, корені

Повільним бігом долають довгі дистанції. Корпус під час бігу нахилено вперед трохи більше, ніж при ходьбі. Темп бігу - 150-160 кроків за 1 хв., довжина кроку - 70-90 см.

Біг у середньому темпі здійснюється вільним маршовим кроком. Корпус у цьому випадку тримають трохи нахиленим уперед. Енергійно відштовхуються тією ногою, що позаду, і, зігнувши її в коліні, виносять стегном уперед-вгору і

ставлять на всю ступню. Гомілка при цьому не виноситься дуже вперед, а ступня ставиться на землю далеко від проєкції центра ваги тіла. Темп бігу - 165-180 кроків за 1 хв., довжина кроку - 85-90 см.

Швидкісним бігом перебігають з укриття до бойових і транспортних машин, розбігаються перед подоланням перешкод. Корпус нахиляється вперед значно більше, ніж під час бігу в середньому темпі, а відштовхування ногою і рух рукою ще енергійніші. Збільшення довжини кроку забезпечується за рахунок відштовхування ногою, що позаду, і швидкого перенесення її стегном уперед. Нога після відштовхування виноситься вперед зігнутою в коліні й м'яко ставиться на передню частину стопи з наступною опорою на всю ступню. Темп бігу - 180-200 кроків за 1 хв., довжина кроку - 120-150 см.

Перебігання застосовується для швидкого зближення з противником на відкритій місцевості. Довжина перебігання залежить від рельєфу та інтенсивності вогню противника і в середньому має бути 20-40 кроків. Чим відкритіша місцевість і сильніший вогонь, тим коротшим має бути перебігання.

Для перебігання з положення лежачи необхідно спочатку поставити зброю на запобіжник, за попереджувальною командою визначити шлях руху і можливе укриття, потім за виконавчою командою стрімко перебігти у визначене місце. На місці зупинки лягти на землю, відповзти трохи вбік і, досягнувши вказаного командою місця, приготуватися до ведення вогню.

Переповзання застосовується для непомітного наближення до противника і прихованого подолання ділянок місцевості, що мають незначні укриття, нерівності рельєфу і перебувають під спостереженням або обстрілом противника.

Залежно від обстановки, рельєфу місцевості та вогню противника солдат може переповзати:

по-пластунському (рисунок 2):

лягти на землю, правою рукою взяти зброю за ремінь біля верхньої антабки і покласти її на передпліччя правої руки;

підтягти праву (або ліву) ногу і водночас просунути ліву (праву) руку якомога далі, відштовхуючись зігнутою ногою, пересунути вперед, підтягнути другу ногу, висунути другу руку і продовжувати рухатися так само, притискуючи до себе зброю;

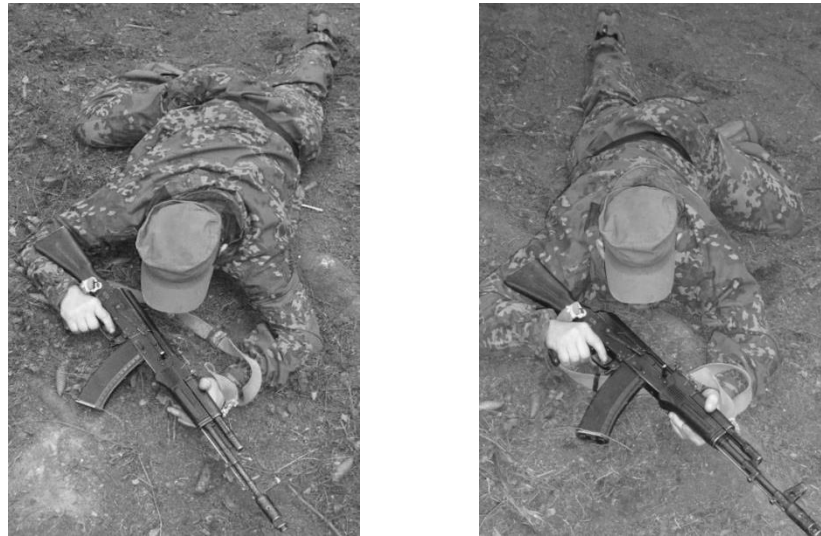
з досвіду застосування підрозділів в АТО:

варіант 1 – покласти автомат на передпліччя обох рук при переповзання з опором на лікті рук;

варіант 2 – покласти приклад автомата на передпліччя лівої руки притримуючи автомат правою рукою за цівку) (для шувльги – відповідно навпаки).

На полі бою переповзання виконується на ліктях і передпліччях з почерговим відштовхуванням ногами, зброя - наготові. При цьому груди і таз не відриваються від землі, військовослужбовець дивиться прямо перед собою, ні на секунду не випускаючи з уваги поле бою та не підіймаючи високо голову

Рисунок 2. Варіанти переповзання по пластунські

напівкарачки: стати на коліна і, спираючись на передпліччя або кисті рук, підняти зігнуту праву (ліву) ногу до грудей, водночас ліву (праву) руку просунути вперед; просунути тіло вперед до повного випрямлення правої (лівої) ноги, водночас підтягнувши другу зігнуту ногу, і, просуваючи вперед другу руку, продовжувати рух; зброю тримати: при опорі на передпліччя - так само, як і при переповзанні по-пластунському; при опорі на кисті рук - у правій руці (мал.);

на боці: лягти на лівий бік, підтягти вперед ліву ногу і зігнути в коліні, опертися на передпліччя лівої руки, каблуком правої ноги впертися в землю якомога ближче до себе; розгинаючи праву ногу, просунути тіло вперед; не змінюючи положення, продовжувати рух; зброю тримати правою рукою, поклавши її на стегно лівої ноги.

При переповзанні будь-яким способом зброю слід оберігати від ударів і забруднення, особливо від попадання землі в канал ствола.

Добре навчений солдат здатен швидко і непомітно пересуватися на полі бою, що надає йому перевагу над противником.

Правила солдата по діям на полі бою:

При виконанні завдання тебе зобов'язані прикривати твої товариші.

За будь-яких обставин - «один за всіх - і всі за одного» - тобто один виконує завдання, а інші його прикривають, це закон ближнього бою.

Їхнє завдання - знаходячись в укритті, вести спостереження за місцевістю і твоїм переміщенням, при виявленні противника відкривати вогонь не пізніше 3 секунд, не даючи йому вести прицільний вогонь по тобі.

При висуванні (виконанні завдання) головний твій обов'язок - постійне і безупинне спостереження на відстані до 300 м, у постійній готовності до відповідних дій із відкриттям вогню з боку противника;

При відкритті вогню постійно змінюй вогневу позицію, зробив чергу - відповзи убік (перекотись) на 3-5 метрів і веди вогонь далі, потім - перебіжка.

Не забувай про можливість знаходження противника, мін, розтяжок і інших інженерних боєприпасів у напрямку твоєї дії. При необхідності падай назад зігнувши ногу, яка стоїть попереду, а задню зігнувши підкласти назад і впасти навскоси на м'які тканини стегна та перекотись на спину розставити ноги і приготуйся до ведення вогню по противнику, при можливості змінити положення для стрільби на більш зручне.

Перед початком дій не поспішай, уважно оглянь місцевість на відстань 25-50 метрів, визнач маршрут свого просування, а також місце, куди ти повинен прийти із обов'язковим урахуванням можливості прикриття від вогню противника

Визнач місця, де може знаходитися противник і звідки він може вести по тобі вогонь, визнач свої можливі наступні дії, з урахуванням вогневого прикриття твоїх товаришів.

Після зайняття чергового укриття, негайно розпочни спостереження за полем бою, будь у постійній готовності до вогневого прикриття переміщення інших військовослужбовців. При можливості подальшого переміщення подай їм задалегідь установлений сигнал на пересування до наступного рубежу. Надалі - умовними сигналами - уточнення завдання і - новий кидок.

Час, що витрачається на переміщення, залежить від щільності та ефективності вогню противника, чим ближче противник, тим сильніше вогонь і тим швидше і коротше повинні бути перебігання. На дистанції **700-800 метрів** довжина переміщення може бути **40-50 кроків** (подоланні за 30 секунд), на відстані **400-500 метрів - 15-20 кроків**, то близько від ворога або під його інтенсивним вогнем вона **повинна складати 5 кроків**. Зазвичай вважається, що за 3 секунди противник не встигне зробити прицільний постріл, так як середньостатистичному солдату потрібно близько 5 секунд. Довжина короткій дистанції запам'ятовується за допомогою виразу «**Я встав - він - мене - побачив - вниз**», на кожне слово по кроці.

ВАЖЛИВО ПАМ'ЯТАТИ, що **на п'яту секунду** пересування “стрибка”) необхідно зайняти вибране (намічене раніше для зайняття) укриття тому, що через п'ять секунд противник здатний виявити, прицільнитись та вести прицільний вогонь по цілі.

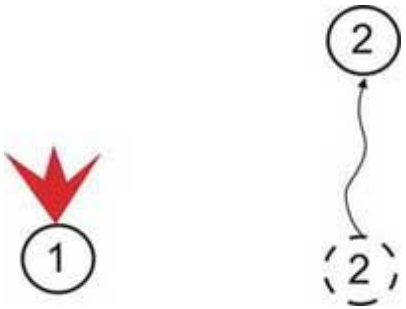
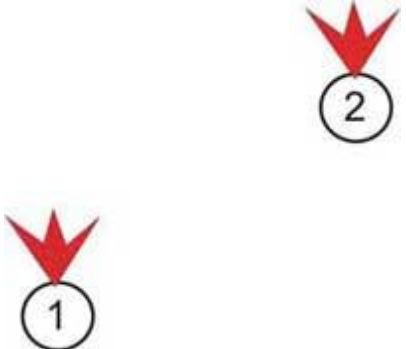
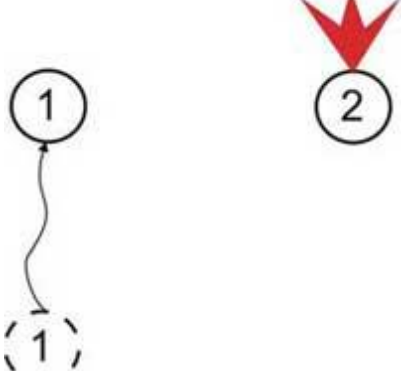
3. Прийоми і способи пересування на полі бою на різній місцевості (у зріст, пригнувшись, перебіжками, переповзанням).

Виходячи з досвіду АТО доцільно здійснювати послідовне переміщення різними способами:

Спосіб 1: Переміщення в «двійці».

Порядок переміщення в двійках методом «одна нога на землі» самоочевидний. Потрібно лише відзначити, що при роботі в «двійці» солдат, який відкриває вогонь, повинен криком, наприклад, «тримаю» або «крию», або іншим способом повідомляти про готовність прикрити вогнем переміщення напарника. Це необхідно робити, оскільки не завжди навіть всередині «двійки» може підтримуватися візуальний контакт, а в гуркоті бою не завжди можливо відрізнити вогонь свого напарника від вогню іншого солдата.

Поширена помилка - повідомляти напарникові про те, що готовий його прикривати, відразу ж після того, як закінчив переміщення, а сам ще не встиг зайняти стрілецьку позицію. У наслідку напарник припиняє свій вогонь до того, як другий член «двійки» почне його вести, оскільки потрібен якийсь час, щоб зайняти зручну для ведення вогню позицію. Для боротьби з цією помилкою треба відпрацювати наступний прийом. Солдат спочатку повинен зробити один постріл (чергу) і лише потім повідомити напарникові про свою готовність прикривати його вогнем. Тобто переміщення розбивається на фази: фаза ведення вогню одним солдатом змінюється фазою ведення вогню двома солдатами.

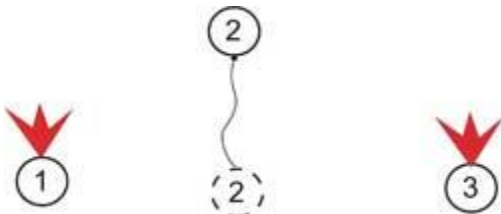

	<p><u>Перша фаза</u> - № 1 прикриває, № 2 переміщається</p>
	<p><u>Друга фаза</u> - № 2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу і крикнув № 1 про готовність прикривати його переміщення</p>
	<p><u>Третя фаза</u> - № 2 прикриває, № 1 переміщається</p>

Спосіб 2: Переміщення в «трійці».

Організація переміщення в «трійках» трохи інша. Тут можливі варіанти:

Варіант № 1 «Роги»:

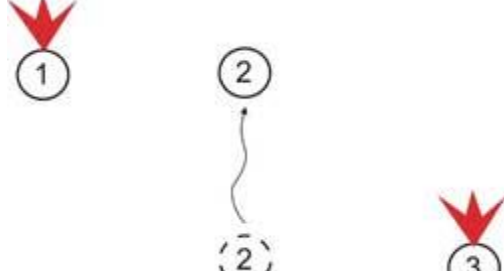

«Трійка» просто розбивається на дві підгрупи, що складаються з двох і одного солдата, і вони працюють так само, як працюють в «двійці», - одна група біжить - інша прикриває. Тут можлива наступна рекомендація: вперед завжди висувається один солдат, а двоє підтягуються до нього. Це робиться для того, щоб двоє біжать попереду одного не перекривали йому сектор обстрілу. Один двом, відразу обидва сектора обстрілу не перекриє, а двоє одному можуть.

	<p><u>Перша фаза</u> - № 1 і № 3 прикривають, № 2 переміщається</p>
	<p><u>Друга фаза</u> - № 2 заліг, зробив прицільний постріл або чергу і крикнув напарникам про готовність прикривати їх переміщення</p>
	<p><u>Третя фаза</u> - № 2 прикриває, № 1 та № 3 переміщаються</p>

Варіант № 2 «Два - один»:

Застосовується послідовне пересування: двоє стріляють - один біжить. Деякі фахівці пропонують переміщатися без суворої послідовності – хто після кого схоплюється і змінює позицію, за для того, щоб у противника не було можливості вгадати, хто з членів «трійки» буде переміщатися наступним. Дана пропозиція позитивна, але велика ймовірність виникнення плутанини, і на наш погляд більш прийнятний почерговий спосіб, але зі зміною першого, що переміщається. Наприклад, біжить № 1, а № 2 та № 3 прикривають. Наступний переміщається № 2, № 1 та № 3 на прикритті. Нарешті вперед йде № 3 під прикриттям № 1 та № 2. Перший етап закінчився, вся група перемістилася вперед. Початок другого етапу починається з руху вперед вже № 2, потім № 1 закінчується переміщенням № 3. Третій етап починає № 3, потім № 1, завершує № 2 і т.д. Можливі варіанти, коли в кожному підрозділі бажано напрацювати

щось своє, але головна умова простота і зрозумілість, тобто, не виникло плутанини в бою.

	<p>Перша фаза - № 2 та № 3 прикривають, № 1 переміщається</p>
	<p>Друга фаза - № 1 заліг, відкрив вогонь, почав переміщення № 2, № 3 на місці</p>
	<p>Третя фаза - № 1 і № 2 прикривають, № 3 переміщається</p>

Варіант № 3 «півходу»:

Більш складним варіантом організації переміщення в трійках є наступний спосіб: один солдат схоплюється і починає переміщення, проробляє половину шляху, в цей момент схоплюється інший солдат і починає переміщення, в цей момент перший солдат вже заліг і відкриває вогонь, а третій все ще веде вогонь зі своєї первісної позиції. Як тільки другий солдат проробляє половину шляху, схоплюється третій солдат. Після того, як другий солдат досягає наміченої ним точки і залягає, схоплюється перший солдат і так далі. При цьому способі два солдати біжать, а один стріляє, причому між солдатами, що пересуваються зберігається півходу. Звичайно, що цей метод найбільш складний, бо є найбільша ймовірність «збитися з ритму». Не радимо використовувати цей спосіб звичайним підрозділам з солдатами строкової служби. Цей варіант може підійти групам працюючим спільно багато років, так як він вимагає великої злагодженості всередині «трійки».

	<p>Перша фаза - № 1 схоплюється і починає переміщення, проробляє половину шляху, в цей момент схоплюється № 2 і починає переміщення, а третій все ще веде вогонь зі своєї первісної позиції.</p>
	<p>Друга фаза - № 1 заліг, відкрив вогонь, № 2 проробляє половину шляху, схоплюється № 3</p>
	<p>Третя фаза - № 2 досягає наміченої ним точки і залягає, схоплюється № 1, № 3 проробляє половину шляху</p>

Кожен з цих методів має свої позитивні і негативні сторони. Перший - найбільш простий і тому надійний спосіб, його можливо використовувати для пересування солдатів, обслуговуючих один вид зброї, скажімо, кулеметник і його підношувач боєприпасів, але при його виконанні виникає момент, коли один прикриває двох. Другий спосіб з точки зору прикриття кращий, так як в будь-який момент часу двоє прикривають пересування одного, але він самий повільний з трьох. Третій спосіб найшвидший, але страждає прикриття.

При діях у групах можна заздалегідь встановити, хто стріляє одиночними пострілами, а хто веде вогонь чергами. Так можна домогтися ведення прицільного вогню хоча б частиною солдатів, при помірній дії на них вогню чергами.

Рисунок 3. Варіант переміщення в складі бойової групи

Пересування вказаним способом здійснюється до виходу на визначений рубіж. Пересування повинно бути **безсистемним**.

Для пересування в "двійках" і «трійках» не слід жорстко прив'язуватися до системи заздалегідь встановлених груп і номерів всередині бойових груп. У непередбачуваній обстановці бою будь хто, опинившись поряд, може стати членом бойової групи.

За інших рівних умов використання «трійок» краще, так як витягувати пораненого удвох легше, а якщо це відбувається під вогнем, то один зможе здійснювати прикриття, а інший перетягувати пораненого. Крім того, використання «трійок» дозволяє об'єднувати в одній групі ветеранів, солдатів середнього терміну служби і новачків.

Спосіб 3: Переміщення по одному.

При переміщеннях перекатами не обов'язково, щоб одразу після скоєння перебіжки одним солдатом, починав перебігати інший. По обстановці можлива і наступна техніка. Один солдат під прикриттям іншого (інших) долає 50-100 метрів трьома-чотирма перебіжками, окопується, починає стріляти, і тільки після цього починає рух наступний солдат. Можливо, що весь особовий склад відділення або навіть взводу на черговий рубіж буде виводитися таким чином по одному. У такому випадку рекомендується першим направляти на черговий рубіж найбільш підготовленого і фізично розвиненого солдата в групі, а останніми виводяться кулеметники, зв'язківці, снайпери і командири.

Якщо зближення здійснюється в повільному темпі, то солдати, що підтримують вогнем пересування інших, повинні вести підтримку вогнем різноманітно, змінюючи бойові позиції, однак, пам'ятаючи, що при зміні позиції щільність вогню всього підрозділу падає.

У радянській тактиці перевага віддавалася більш примітивному способу, а саме пересуванню бігом всієї маси піхоти. Справа в тому, що солдат під вогнем може від страху просто не відірватися від землі після чергового переміщення. Заляже один - заляже і інший. Якщо підрозділ заляже, противник своїм мінометним вогнем може вигнати його на свої кулемети, не давши відійти назад. У разі якщо при пересуванні перекатами солдати заляжуть, то командирі нічого іншого не залишиться, як піднімати людей на повний зріст і бігти на позицію противника. Залеглих під вогнем піхотинців командирі підняти в атаку дуже важко. Тому при використанні пересування "двійками" і «трійками» слід реалістично оцінювати настрій і підготовку солдатів. Крім

того, цей спосіб набагато повільніше, ніж біг. Спроба воювати «розумніше» може обернутися зривом атаки.

При організації зближення потрібно пам'ятати, що ротний кулемет в силу більшої практичної скорострільності і здатності вести інтенсивний вогонь має і велику частку вогневої сили підрозділу. Тому іноді кажуть, що не кулемет підтримує автоматників, а автоматники кулемет. Причому залежно від обраного «акценту» в діях змінюється їх тактика. В одному випадку пересування підрозділу бачиться як зближення автоматників з противником за підтримки кулемета, інша справа, якщо бій бачиться як переміщення кулемета по полю бою за підтримки автоматників, які розглядаються, насамперед, як піднощики боєприпасів. Наприклад, змінюється момент розгортання підрозділу по фронту. При верховенстві кулемета розгортання по фронту потрібно виробляти, як можна пізніше, щоб не заважати кулемету вести вогонь між своїми військами.

Дуже поширена помилка при наближенні до позицій противника - скупчування. Це надає ворогові чіткі цілі для зосередженого вогню, підвищуючи тим самим ефективність його оборони. Дистанція між солдатами повинна підтримуватися весь час. Вона визначається тактичною обстановкою, чим більше відстань - тим краще, у рамках розумного.

Для боротьби зі скупченням необхідно до початку руху кожному солдату призначити для себе віддалену точку, в напрямку якої нібито здійснюється рух. Ця точка повинна знаходитись на такій відстані від пункту, на якій направлено рух всієї групи настільки, наскільки сам солдат знаходиться в стороні від солдата, що займає центральне положення і рухається в пункт призначення всієї групи. Наприклад, орієнтир для руху всього підрозділу - окреме дерево. Один із солдатів рухається прямо на дерево. Інші умовно прокладають від цього дерева відрізок, що дорівнює відстані від них до цього солдата, і знаходять на місцевості точку, яка збігається з кінцем цього відрізка. У напрямку цієї точки вони і рухаються. З іншого боку, у разі вибивання вогнем частини атакуючого ланцюга, для збереження ударної сили підрозділу, необхідно притискатися до центру, навіть якщо фланги будуть незайнятими, тобто зберігати атакуючу одиницю.

4. Використання у ході пересування простору, який не уражається, місцевих предметів і укриттів для спостереження і ведення вогню.

Відстань, і час на його подолання залежить від нижчезазначених факторів.

Насамперед - це наявність укриттів. Навіть на самій рівній місцевості є невеликі нерівності, піднесення і западини, а також воронки, які з'являться під час бою. Ними можливо скористатися при пересуванні.

Найкращий спосіб переміщення - пересування від укриття до укриття. Солдату рекомендується перед переходом в атаку продумати можливий шлях, який йому доведеться подолати при зближенні з противником, при цьому прокласти на полі уявну доріжку, намітивши на ній місця зупинок для перепочинку. Якщо весь шлях так розмітити неможливо, то потрібно заздалегідь спланувати шляхи хоча б найближчих декількох перебіжок.

Падати краще не за укриття, а поруч з ним і потім заповзати за нього, або перед вчиненням перебіжки відповзати від укриття. Краще робити і те, і інше. Залишати укриття потрібно іншим шляхом, в порівнянні з тим, яким укриття було зайнято. Все це робиться для того, щоб ворог не міг визначити: звідки почне рух піхотинець, а відповідно не міг би заздалегідь навести в цю точку свою зброю.

Замість переповзання можна використовувати перекочування, але при перекочування велика ймовірність задерти стовбур або зігнути ногу в коліні і тим самим демаскувати себе. Відповзати за інших рівних умов потрібно вправо від себе, оскільки при стрільбі з автоматичної зброї чергами постріли йдуть вліво - вгору від того, по кому стріляють.

Втім, якщо висота рослинного покриву невелика або якусь ділянку місцевості не має укриттів від куль, а укритий тільки від спостереження, або позиція противника вже дуже близька, слід завмирати після падіння і особливо уникати рухів головою, які добре помітні.

Якщо з якихось причин віддана команда зупинитися, то не слід повністю припиняти рух в тому місці, де застало таке розпорядження, а потрібно зайняти найближче укриття, зручне для можливого ведення вогню і подальшого пересування.

Використовувати принцип "від укриття до укриття" потрібно в розумних межах. Не слід його використовувати при несподіваному попаданні під вогонь противника. У такій ситуації і 10 метрів пробігти не вийде. Потрібно відразу падати.

Не слід, в пошуках безпеки, користуватися занадто очевидними і легко доступними укриттями. Властивість таких укриттів «притягувати» солдатів свідомо. У таких місцях часто відбувається «скупчення» солдатів. Ворог може добре пристріляти їх або замінувати, і (замість захисту) вони стануть мішенями. Солдати противника насамперед прострілюють найбільш очевидні укриття, які вони називають "гніздами для ворожих снарядів". Противник може спеціально обладнати такі місця, щоб заманити і знищити в них атакуючих. Наприклад, ворог може викопати цілі лінії траншей з нормальним бруствером з боку атакуючих і вирити бруствером з боку своєї оборонної позиції. Піхота, захопивши таку траншею, методично обстрілюється противником або (при близькому розташуванні іншої траншеї) закидається гранатами: отже у атакуючого запас гранат обмежений, а оборонятися можливо лише завдяки завчасному накопиченню їх у великій кількості.

Простіший варіант тієї ж пастки - насипати купки землі і «висаджати» кущі на певній відстані від своїх позицій. Знищення атакуючих набагато полегшується, так як точно відома відстань до місць, де вони спробують сховатися.

Нарешті, при достатньому зближенні з противником, укриттів від вогню, як правило, не залишається і доводиться використовувати короткі перебіжки в якості засобу, що утрудняє прицілювання противнику.

Час.

Якщо до наступного укриття далеко, то вступає в силу інший фактор - **час**, який необхідний для подолання відкритої ділянки місцевості. Якщо відстань а, відповідно, і час на перебіжку тривалий, то противник зможе почати

і, головне, скорегувати свій прицільний вогонь по солдату, що пересувається. Час, що витрачається солдатом на переміщення, залежить від щільності та ефективності вогню противника. Як правило, з наближенням до позиції противника, його вогонь стає сильнішим і ефективнішим. Тому, чим ближче до ворога, тим коротше і швидше повинно відбуватись переміщення. Якщо на дистанції 700-800 метрів довжина переміщення може бути 40-50 кроків (подолані за 30 секунд), а на відстані 400-500 метрів - 15-20 кроків, то в залежності від близькості від ворога або під його інтенсивним вогнем, вона повинна складати 5 кроків.

Вважається, що за 3 секунди, які необхідні для короткої перебіжки, противник не встигне зробити прицільний постріл. Звичайному солдату для в прицільного пострілу потрібно близько 5 секунд.

Якщо противник веде прицільний вогонь, то потрібно переміщатися, не даючи йому пристрілятися. У такій ситуації просто впасти на рівному місці означає перетворитися в чітку мішень і загинути.

Перебуваючи під наглядом противника перед здійсненням перебіжки потрібно прораховувати, скільки можливо пробігти до першого прицільного пострілу противника: потрібно умовно скласти час, який буде необхідний противнику, щоб зрозуміти, чи почав солдат перебіжку і скільки йому буде потрібно часу, щоб скинути зброю, потім прицілитись, зробити постріл, а також враховувати, скільки часу куля ворога буде летіти до місця знаходження солдата (куля долає відстань не миттєво) отриманий результат слід порівняти зі швидкістю перебіжки. Таким чином можна приблизно оцінити відстань відносно безпечною перебіжки. Взагалі, прорахунок часу реакції противника на власні дії - прийом, який доцільно використовувати в різних ситуаціях.

Наочною вправою, що дозволяє навчатися солдатам відчутти розумну дальність переміщення, є навчальна атака однієї групи солдатів на іншу. При цьому ті, хто обороняється, повинні за час переміщення атакуючих встигнути в них прицілитися. Потім ролі міняються. Щоб вірно обирати відстань для переміщення необхідно врахувати наявність укриттів і «прорахувати» час, коли той, хто перебігає, буде відкритий для вогню противника. Якщо наступне укриття розташоване занадто далеко, то не слід у що б то не стало намагатися добігти до нього за одну перебіжку. Це може коштувати життя.

Перебіжка на рівній місцевості.

Використання перебіжок недаремно і на рівній місцевості. Навіть відносно низька рослинність може надати укриття від спостереження противника і таким чином ускладнить йому прицілювання. Положення лежачи - саме доцільне для стрільби, а тому і поліпшується результативність стрільби на придушення противника. Крім того, діє і психологічний фактор. Ворог бачить, що в одному та в іншому місці з'являється атакуючий його противник. А оскільки всі екіпіровані однаково, то визначити, скільки атакуючих, важко. Від страху кількість атакуючих, в порівнянні з реальним, збільшується. До того ж, обороняючись, важко відстежити результативність свого вогню, оскільки атакуючі постійно то падають, то піднімаються. За загальним правилом, перевагу слід віддавати все ж пересуванню до укриття, але конкретна ситуація повинна диктувати остаточне рішення.

Якщо артилерія противника відкрила вогонь, зону що обстрілюють потрібно подолати однією довгою перебіжкою якомога швидше. Перебіжку слід робити на ширину артилерійської "вилки" (50-100 метрів).

Перебіжки зигзагами можна використовувати при попаданні під одиночний снайперський вогонь, коли зигзаги змушують ворожого снайпера помилитися з вибором точки прицілювання для його одиночного пострілу. Звичайний кулеметник і автоматник, щоб вразити рухому мішень, випускає по тому, хто біжить, чергу з неминучим розкидом куль, і користі від зигзагів стає недостатньо, так що тут найкраще просто скоротити час перебування під вогнем противника шляхом прямолінійної перебіжки.

По можливості, швидкість наближення до супротивника, та й усієї атаки, повинна бути така, щоб противник не встиг підвести до атакованим частинам свої підкріплення чи реорганізуватися для ведення оборони. Також потрібно вживати інших заходів щодо перешкод підведення резервів противника, наприклад, обстрілювати можливі шляхи їх підходу, імітувати атаки на інших напрямках тощо.

З досвіду застосування підрозділів в АТО:

Крім переповзання також використовується перекочування, проте в цьому випадку більша ймовірність себе демаскувати: задерти ствол або зігнути ногу в коліні.

Переповзання здійснюється вправо від себе, так як постріли від черг з автоматичної зброї йдуть вліво і вгору відносно точки прицілу.

Якщо солдат потрапив під одиночний снайперський вогонь, то перебіжки слід здійснювати зигзагами, ускладнюючи вибір точки прицілювання для снайпера.

Якщо солдат потрапив під обстріл звичайного кулемета або автомата з великим розкидом куль, то краще просто скоротити час перебування під вогнем противника шляхом прямолінійної перебіжки, а не зигзагами.

На рівній місцевості також можливо використовувати перебіжки, навіть низька рослинність може являти собою укриття від противника, ускладнюючи йому огляд. Постійне переміщення вводить противника в оману з приводу кількості атакуючих та результативності його стрільби, так як солдат то падає, то встає.

Не слід використовувати занадто очевидні і легкодоступні укриття (так звані «гнізда для ворожих снарядів»). Це може призвести до «скупчення» солдат в одному місці, противник може добре пристріляти укриття, попередньо замінювати його або організувати пастку.

Наприклад, викопати цілі лінії траншеї з нормальним бруствером з боку атакуючих і зрізаним бруствером з боку своєї оборонної позиції. Піхота, захопивши таку траншею, методично розстрілюється противником, або закидається гранатами.

Інший варіант - насипати купки землі і «насадити» куці на відповідно визначеній від своїх позицій відстані. Знищення атакуючих набагато полегшується, так як достеменно відомо відстань до місць, де вони спробують сховатися.

Відхід особовий склад групи здійснює по одному, під прикриттям інших військовослужбовців групи та прикриттям позиційних груп, низько

пригнувшись різким кидком назад на 7-10 м та прийняттям положення для стрільби, в подальшому здійснюється прикриття інших членів штурмової групи (***відхід крокуючи назад з веденням вогню небезпечний*** на незнайомій території та може призвести до відходу у сектор вогню військовослужбовці, що відійшов перший, також необхідно оглядатись назад, щоб не потрапити на якусь перешкоду).